

vergonyit, y cap de nosaltres s' hauria felicitat de que fos un Lletjet lo defensor de Catalunya.

No hem abandonat lo nostre tema: procurarem pendre de cada hu lo que bonament nos puga dar y no volguém exigir més. No serà, certament, ab ofeusas y recriminacions com se tornaran decididament catalanistas los diputats catalans que, en major ó menor escala, tenen y defensan ideas regionalistas, y no oblidem tampoch que per boca de caracterisats personatges del Catalanisme y també en lletres de motillo s' es dit que de diputats catalanistas no n' hi havia d' haver, que avans s' havia de cambiar lo sistema electoral. També nosaltres lo voldriam cambiar aquest sistema, pero, com no està en la nostra més lo ferho, ni sabém que dintre del Catalanisme hi haja ningú tan poderós que puga mudarlo soptadamente ab un *fiat*, hem de acontentarnos ab lo vigent y treure d' ell tot lo profit possible. Pero volém dir que pot darse l' cas de que hi haja qui exigeixi responsabilitats á personas que han anat á las Corts després d' una elecció en que res hi ha fet lo qui fa las tals exihencies y que, millor que afavorir dita elecció, l' han combatuda, y 'ns apar á nosaltres que aixó es poch consequent y poch digno.

No ab aquest esperit, sino ab un altre que, sense ofendre ni recriminar, també perjudica, aixó es ab la impaciencia, no haverhi qui censuri la campanya dels diputats á qui 'ns referíam. A aquets en certa manera ja li hem contestat al fixar més amunt la importancia que deu donar-se á la campanya regionalista del Congrés. No hem passat, com deyam, de las primeras escoptadas. Y en aquest assumpto, hont hi ha compresa tota la vida personal de Catalunya, hont hi ha el compromís de la nostra sort futura, tenint pochs soldats y pocas municions, nos sembla que no es del cas malmetre un sol cartuix. Convé tirar ab aplom y veure de no errar lo blanch. Les impaciencias no poden fer tant mal com las recriminacions pero tampoch poden esser de cap utilitat. Y torném á recapacitar sobre los resultats obtinguts en la passada legislatura.

Parém ja l' atenció en un punt importantissim y es que la defensa de Catalunya l' ha fet principalment lo govern. Es veritat que en Villaverde ha dit que no reconeixeria l' concert econòmic, es veritat que en Silvela y en Dato han protestat de que l' govern fos regionalista y han rebutjat tot lo que pogués considerar-se com un compromís en aquest sentit; pero tenim que, al parlar dels successos de Barcelona, ha sigut reconeguda pel govern la superioritat de Catalunya y en Silvela ha declarat sens embuts que ja no 's necesita parlar en castellá para esser espanyol. ¿Quan s' havia dit tan? Es clar que, analisant los discursos dels ministres, deixant á part y en lloc d' honor al de *Avís de la Junta de Comptes d'Espanya*, se distingueixen los que vist de Madrid no va tan malament lo que han dit de nosaltres y de las nostres aspiracions los gobernants. Per altra part, i que per ventura ha dit ni pensat algú de nosaltres que del actual ministeri havíem d' arrenegar tot lo que volguessim? Per ventura hi ha algú que s' hagués fet l' il·lisió de que 'ls polítics que forman lo govern s' havian de curar en un instant y com per miracle de llurs antigues preocupacions y de llurs rancis prejudicis? Algun profit es havien deportat desarrullat més ó menys dels procediments antichs, haverlos posat en pugna ab ells mateixos y en certa manera fet renir ab aquella estreta uniformitat de criteri que dominava en lo partit conservador en los temps d' en Canovas. Per nosaltres val bon xich més aquest ministeri duptos sens homogeneïtat, hont indubtablement hi han idees contradictorias, que qualsevol altre constituiria ab l' antiga norma, defensor y mantenedor de tot lo que ha dominat fins avuy y ha portat la ruina d' Espanya.

Tot plegat es poch, molt poch, pero val més aixó que res. També sabém que l' regionalisme, lo que 's presenta ab franquesa á la lluya, dihen tot lo que es y tot lo que vol, en lo mateix govern trobarà un enemic fort y un contradicent que no callarà com se vulga. Doncha per aixó es que convé á tot convenir que hi haja en lo Catalanisme seny, unió, disciplina y conciencia absoluta de tot lo que s' ha de fer per arribar un dia ó altre á la victoria. Y per aixó repetim, y no 's cansarérem de dirlo, que cal posar molt cuidado en los procediments, que s' ha de fugir de restar voluntats y simpatias, que no s' han de sentir impaciencias ni fogaradas intempestivas, que no s' ha de recriminar als qui no 's donan més sols perque no 's poden donar més exposantnos ab las recriminacions, com ja algun cop ha succehit avans d' ara, á que 's retirin de la lluya, en comptes d' anar endavant, en comptes d' anar penetrant tot l' alcans de las nostres aspiracions y anarlas admetent grau per grau ab la forsa de la propia convicció. Per aixó convé, repetim, que, avans d' empredres novament la lluya en lo Parlament, lo qual serà sens cap dupte immediatament que s' tornin á obrir sus portas, se procuri que dintre del Catalanisme hi haja unitat de miras, unió y disciplina; que hi haja inteligença ab los diputats que han de defensarlo, y que 's preparém tots per contribuir desde aquí en diverses formes á la campanya que ella fassin allá. Pero aquest es un altre tema que, si Deu ho vol, tractarérem en un nou article.

M. R.
redactiu ed sup les raons inmediates de la
causa. Tornaré amb el resultat de la
seva persona al llogar a la qual ho
fou així.

Bartrina, invent de la telegrafía sense fils

Cridèm la atenció dels nostres llegidors sobre la carta, que a continuació pliquem, de nostre estimat col·laborador y corresponsal á la Habana, l' amic J. Aixalá, en la qual se pinta que lo may prou plorat y sabi escriptor en aquim M. Bartrina, algunos anys avans que 'n Marconi y que altres que en lo present venen fent experiments de telegrafía sense fils, havia ensejat ja encara que en petita escala, dita manera de telegrifar propagant la electricitat en ondas concèntriques, com se fa ab l' aparato Marconi.

Diu així la carta:

«Amich Ramon: Vostque es tan aficionat á las investigaciones li vull anot lo descubriment que á tot català deu servir de ptiu justificat d' orgull; puig me trobo ab que l' pmitiu y verdader inventor de la telegrafía sense fils-ferros, fou un català.

Tothom sab que en aquests últims anys los homes més eminents del mèd en materia de coneixements de física, s' ocuparen perfeccionar lo procediment de trasmetter impulsions elèctriques á través del espay, y fins dels cossos solits sense l' intermedi d' un fil-ferro.

Tesla, Edison, Bose y Marconi, y especialmente aquest últim, han obtingut animosos resultats en sos experiments, y respecte Marconi se couvé que es el que més gloria alcansa aquest maravellós invent basat en la teoria dadas ondas concèntricas.

La última perfecció de aparato telegràfic sense fils del jove professor itali Guillermo Marconi, consisteix en reconcentrar lo raigs elèctriques per medi de una lente de sorra situada apropiada del irradiador. Aquest lente reculleix lo raigs en líneas paralelas de modo que tots vagin a receptor.

Donch bé; en lo tom titulat, «Obras de Joaquim María Bartrina», distingit y malograt sabi y poeta català que morí en 1880, á 19 anys, s' hi llegeix lo següent: (pág. 284).

«No comprendo por qué se ha sacado tan poco provecho de las corrientes telúricas. Es indudable que el micrófono funciona bien utilizándolas, sin necesidad de pila, y hasta creo que, propagándose la electricidad en ondas concéntricas PODRIAN SUPRIMIRSE POR COMPLETO LOS CONDUCTORES METÁLICOS. [Lo HE EN-SAYADO EN PEQUEÑA ESCALA CON RESULTADOS RELATIVAMENTE SATISFACTORIOS.]

La alterabilidad eléctrica del azufre, y de su similar el selenio, me parece que daría excelentes resultados si se tratase de utilizarla en las comunicaciones atrevas.»

Bartrina, editat á Barcelona en 1881, fa 18 anys. Forma un temo que conté variis articles, conferencias, cuentos y poesías y notas sueltas, sobre observacions científicas, á las que era tan aficionat l' autor.

Entre aquestes últimas está la que acaba de copiar que ve á ser una descripció exacta de lo que constitueix lo essencial del aparato de Marconi.

Los llibres de Bartrina circulaven molt per Italia, ahont tenían gran acceptació, tant que varias de sus hermosas poesías han sigut traduïdes al italià. Marconi fa deu anys que ve perseguint l' aparato. ¿No podria haverli sugerit la idea, la nota de En Bartrina?

De tots modos, resulta evident clà com la llum del sol, que l' maravellós invent y trascendent principi de la telegrafía sense fils, qual pràctica data d' alguns mesos, lo descubrí y experimentà y lo descrigué en Bartrina fa 20 anys.

La patria de Prim y Fortuny pot lamentar la prematura mort, del que si hagués viscut, i qui sab hont hauria aixecat sa fama!

Tinch motius per dir que Catalunya hi te part en la gloria de Marconi?

J. AIXALÀ.

Habana 28 Juliol 1890.

CRÓNICA

Observacions Meteorològicas

del dia 21 d' Agost de 1899

FACILITADAS PER D. RAMON GISPERT

Horas d'obser	Baròmetre aneroide	Grau d'humitat	Pluja en 24 horas	Aigua evap. en 24 h.	Estat del cel	Obser. particular
9 m.	755	87	'	5.5	Ras	
3 t.	755	87				

Horas d'obser	TEMPERATURAS		VENTS	NUVOLS
	Màxima	Minim.		
9 m.	Sol. 46	22	30	S. Cumul 0.4
3 t.	Sombra 36	34	S.	0.3

Molt bona impressió causa nostre número del diumenge dedicat al plorat amic Hortensi Güell.

Molt ens plau que l' públic hagi interpretat las mostres exponeràs d' estimació y simpatia que 's col·laboradors de Lo SOMENT sentian per nostre amic y dihém exponeràs perque sense demanar ho reberem tots los treballs publicats y d' altres que per excés de material no poguerem encabir en lo mentat número y que publicarérem un altre dia.

Los socis del Foment Regionalista de Berga, han presentat una instància al Alcalde d' aquella població, demanant que deixi d' imperar lo rutinerisme del castellà en la rotulació pública dels carrers de la ciutat, adoptant en son lloc lo que 'l sentit comú y la dignitat exigeixen que hi figuri, ó sigui la nostra catalana llengua.

Aquesta plausible petició fou aprobada per aquell Ajuntament, que determinà la creació d' una comissió composta de tres veïns y tres regidors ab lo ff de realitzar lo cambi de las lāpidas.

Necessitan á Madrid probas més convincentes pera darrons lo que avuy per excessiu carinyo y respecte á la nació espanyola—de qui no 'ns volém desligar, pero si possehir lo que per dret ens correspon—no ens ho preném, limitantnos en demostrar quinas son nosaltres necessitats y com se remedian?

Se seguirà, en quant de nou s' obrin las Corts fent ulls cegos al credo regionalista sustentat á Catalunya?

Creyém que nò, paig del contrai seria intentar l' agotament de nostra paciencia, y, en aquest cas, no seria Catalunya responsable de sos actes, si bé no volém creurer que l' Gobern de Madrid pensi ab provocar un conflicte, sino, avans millor, estudiará lo medi de buscar un principi de regeneració girant, pera aixó, los ulls vers á la nostra rica y benvolguda Regió catalana.

Aplaudim l' acte dels bergadans, propi dels fills de nostra terra.

En altre lloc d' aquest número reproduim l' article que com dignarem publicar «Lo Vendrellense».

Lo recomaném á tots nostres llegidors ja que ell es una garantia per aumentar la fama de nostre may prou plorat paisá en Joaquim María Bartrina.

Adornat per un floret de nostras simpàtiques gazzetas se vegé lo passat diumenge l' elegant refal de la Societat «El Brinco» per celebrarhi un ball extraordinari ab mèfis, per quin motiu los «brincayres» dansaren de bò y mellor desafiant la calor esfiant que 's deixa sentir.

Felicitem als socis del «Brinco» no solzament per l' èxit que obtenen las festas per ell s' organades, sino per lo bon humor que demostran ja en aquests temps escasseja ab grau superlatiu.

Com teniam anunciat diumenge aparesqué lo nou setmanari titulat Reus ab lo sol propòsit de defensar los interessos morals y materials de nostre poble y sa comarca rebutjant tota mira particular y política.

Si compleix, com creyém, lo promés, serà, à jutjar per lo primer número que hem rebut, un periòdic que mereix l' apoyo y protecció de nostres veïns ja que s' hi veu lo lloable propòsit de proporcionar bens a Reus.

Agrahim lo saludo que dirigeix á la premsa de sitjanli vida llarga y pròspera.

Ab motiu de celebrar las festas de Sant Magí, la veïna ciutat de Tarragona s' vegé molt concorreguda de forasters.

L' espectacle principal del diumenge fou la corrida de novillos que mataren los destres *Finito* y *Valenciano* que segons notícies que tenim ho feren bastant bé.

Ara que tan amenassada està la salut pública, ja per los rumors alarmants d' epidemias, ja per la asfixiante de la temperatura, no estarà per demés que nostra Junta local de Sanitat giri una visita d' inspecció en alguns carrers d' aquesta ciutat que s' han convertit en dipòsits d' inmundícias, ab grave perill de la salut pública.

Durant lo passat mes de Juliol han sortit de Madrid, per la línia del Nort, 58.928 viatgers: en igual mes del any 1898 ho verificaren 40.337, existint, per lo tant, una diferència à favor del corrent de 13.591 viatgers.

Ahir fou exorbitant lo calor que se sentí en aquesta ciutat.

L' Institut Pasteur, de París, comproba la existència de la pesta bubònica a Oporto y confirma las declaracions fetas pel doctor Mendoza.

Llegim en un company de causa la satisfactoria noticia d' haver sigut escrit y publicat en català lo cartell anunciador de la Fira-Concurs que se celebrarà a Badalona lo corrent mes.

Los periòdics d' Alicant publican detalls del incendi ocorregut a bord del «Cabo San Martín». Lo foc s' inicià en la bodega número 3. Després de ferse

